ФП 2025-4
ISSN 1995-6134

УДК *[347.122:347.214.2]+[349.6+349.4]*
DOI: http://doi.org/10.5281/zenodo.17347774

Д.С. СПЄСІВЦЕВ,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат юридичних наук, доцент, м. Луцьк, Україна; e-mail: Spiesivtsev.Denys@vnu.edu.ua;
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7337-7907

ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ ПРАВ НА ЛІСИ ЯК РІЗНОВИД ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОГО МАЙНА У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

D.S. SPIESIVTSEV,
Associate Professor at the Department of Civil Law Disciplines, Lesya Ukrainka Volyn National University, Candidate of Science of Law, Associate Professor,
e-mail: Spiesivtsev.Denys@vnu.edu.ua;
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7337-7907

PROTECTION AND DEFENSE OF RIGHTS TO FORESTS AS A TYPE OF IMMOVABLE PROPERTY IN THE SYSTEM OF MEASURES TO ENSURE THE ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY OF FOREST RESOURCES

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEYWORDS)

Постановка проблеми. У сучасному світі екологічна стійкість все більше набуває значення інтегративної концепції побудови відносин між людьми стосовно навколишнього середовища. Критичний рівень антропогенного впливу на природу порушило екологічну нейтральність і змушує сьогодні вживати заходів щодо повернення кліматичного балансу на планеті. Важливе значення для досягненні цієї глобальної мети відіграють ліси забезпечення екологічної стійкості яких виступає важливим засобом досягнення окресленої глобальної мети. Поряд із цим охоронні у широкому розумінні аспекти юридичного механізму забезпечення такої стійкості, що включають охоронні у вузькому та захисні засоби наразі залишаються малорозкритими аспектами піднятої проблеми. При цьому важливе значення має і те, що ліс, як різновид екосистем й природних ресурсів, включено посередництвом категорії "лісова ділянка" у конструкцію об'єктів нерухомого майна, що також визначає специфіку охоронного інструментарію забезпечення екологічної стійкості. **Метою** статті є визначення у тому числі в ретроспективному ключі особливостей співвідношення охорони та захисту прав на ліси як різновиду об'єктів нерухомого майна у системі засобів забезпечення екологічної стійкості лісових ресурсів. Використано **методи** аналізу та синтезу посередництвом яких встановлено роль охоронних та захисних засобів у забезпеченні екологічної стійкості лісів в Україні. Водночас використання структурно-функціонального методу дозволило визначити взаємозв'язок цивільно-правових, адміністративно-правових та кримінально-правових охоронних і захисних засобів у ході забезпечення відповідної мети. **Результати.** Визначено, що специфіка лісу як об'єкта нерухомого майна полягає, у його формалізації посередництвом географічних ідентифікаторів, формалізованим проявом чого виступає кадастровий номер, переважно у родовому характері власне лісу як різновиду природних насаджень, а також у "динаміці" лісового фонду. Введення лісу у контексті конструкції "лісова ділянка" у систему об'єктів нерухомого майна, автоматично поширює на відповідні об'єкти правовий режим нерухомості для якого характерна підвищена "охоронюваність" суб'єктивних прав. **Висновки.** Визначається, що забезпечення екологічної стійкості лісів є можливим за наявності чіткої "економічної програми" розвитку лісових відносин й здійснення лісогосподарювання з урахуванням як інституційної, так і операційної її складових. Це вимагає запровадження на рівні чітких планів дій стосовно здійснення державою права власності на ліси та "юридичних маршрутів" досягнення відповідних цілей. Охоронні засоби при цьому відіграють важливу у досягненні відповідної мети роль, зокрема шляхом забезпечення дотримання відповідних економічних моделей розвитку правовідносин та компенсації завданої шляхом пошкодження або знищення лісових ресурсів шкоди з додатковим посилення ефективності відповідного цивільно-правового охоронного інструментарію положеннями законодавства про адміністративно-правову та кримінально-правову відповідальність.

© Спєсівцев Д.С., 2025
Open access under CC BY license

Forum Prava, 2025. 84(4). 135-146
(Research Article)

ISSN 1995-6134

Ключові слова: *охорона; захист; захист рослин; ліси; лісове господарство; нерухомість; права на нерухомість; право власності; речові права; захист прав на нерухомість; охорона прав на нерухомість; екологічна стійкість лісів; сталий (стійкий) розвиток*

***

Problem statement. In today's world, environmental sustainability is increasingly becoming an integral concept in building relationships between people and the environment. The critical level of anthropogenic impact on nature has disrupted environmental neutrality and is forcing us to take measures to restore the planet's climate balance. Forests play an important role in achieving this global goal, as ensuring their environmental sustainability is an important means of achieving the outlined global goal. At the same time, the protective aspects of the legal mechanism for ensuring such sustainability in a broad sense, including protective measures in a narrow sense and defensive measures, remain little explored aspects of the issue at hand. At the same time, it is also important that forests, as a type of ecosystem and natural resource, are included in the structure of immovable property through the category of "forest land," which also determines the specifics of the protective instruments for ensuring environmental sustainability. The **purpose** of the article is to identify, including in retrospect, the peculiarities of the relationship between the protection and defense of rights to forests as a type of immovable property in the system of measures to ensure the environmental sustainability of forest resources. **Methods.** The study used methods of analysis and synthesis to establish the role of protective and defensive measures in ensuring the ecological sustainability of forests in Ukraine. At the same time, the use of a structural-functional method made it possible to determine the interconnection between civil, administrative, and criminal law protective and defensive measures in achieving the relevant goal. **Results.** It has been determined that the specificity of a forest as an immovable property object lies in its formalization through geographical identifiers, the formalized manifestation of which is the cadastral number, mainly in the generic nature of the forest itself as a type of natural vegetation, as well as in the "dynamics" of the forest fund. The introduction of forests in the context of the "forest plot" concept into the system of real estate objects automatically extends to the relevant objects the legal regime of real estate, which is characterized by increased "protection" of subjective rights. **Conclusions.** It is determined that ensuring the environmental sustainability of forests is possible if there is a clear "economic program" for the development of forest relations and forest management, taking into account both its institutional and operational components. This requires the introduction of clear action plans at the state level regarding the exercise of state ownership rights over forests and "legal routes" for achieving the relevant goals. Protective measures play an important role in achieving this goal, in particular by ensuring compliance with the relevant economic models of legal relations and compensation for damage caused by the destruction or damage of forest resources, with additional strengthening of the effectiveness of the relevant civil law protection instruments by provisions of legislation on administrative and criminal liability.

Keywords: *protection; defense; plant protection; forests; forestry; real estate; real estate rights; property rights; real rights; protection of real estate rights; protection of real estate rights; environmental sustainability of forests; sustainable development*

Постановка проблеми

Ліси займають особливе місце у системі визначених правом об'єктів, а відносини щодо їх використання та розпорядження регулюються широким діапазоном норм різної галузевої належності, зокрема природоресурсного, цивільного та адміністративного права. Більше того, права на відповідні блага поставлені на законодавчому рівні під охорону та захист одночасно цивільного, адміністративного та кримінального права, кожне з яких виконує свої специфічні функції у межах охоронного у широкому розумінні впливу на учасників відповідних відносин задля досягнення мети правового регулювання.

При цьому сам ліс, зокрема і у межах усієї глибини відповідної категорії і діапазону розуміння природи відповідного блага, яке охоплює тип природних комплексів (екосистем) (частина перша статі 1 Лісового кодексу України (далі – ЛК України)), ділянки лісового фонду України (часина четверта статі 1 ЛК України)**]**, земельні лісові ділянки (частина восьма статі 1 ЛК України), самозалісені ділянки (частина дванадцята статі 1 ЛК України) [1, ст.1] тощо виступає специфічним у юридичному сенсі об'єктом нерухомого майна, що підкреслюється самою диференціацією законодавцем відповідних понять кожне з яких тією чи іншою мірою стосується лісу. Пояснення цього лежить у властивостях деревних ресурсів, що концентровано і у найбільших обсягах зосереджені саме у лісових екосистемах.

Як зазначається у наукових дослідженнях, саме ліси починають відігравати ключову роль у досягненні кліматичної нейтральності на планеті у зв'язку з їх природними властивостями. У цьому процесі ліси виконують дві функції. Перша полягає у продукуванні кисню збільшення обсягів якого в атмосфері саме по собі певною мірою нейтралізує негативні кліматичні зміни, викликані викидами шкідливих речовин. Другою властивістю лісів виступає секвестрація вуглецю, тобто його накопичення і зберігання у деревині.

ISSN 1995-6134

При цьому індикаторами проблеми виступають з одного боку поступове підвищення температури на планеті, а з іншого – невдачі у реалізації навіть короткострокових завдань із зупинення відповідної тенденції. Як відзначають у FSC *(Forest Stewardship Council)* лише у 2022 році світ втратив 6,6 млн. гектарів лісів і при цьому на 21 відсоток не виконав цільових показників скорочення вирубки лісових масивів [2]. І водночас це лише одна зі складових проблеми. Наприклад, в Україні ліси займають другу за обсягами площу серед усіх різновидів земельних покривів, однак при цьому лісистість держави при стабільному показнику в районі 16 % не досягає оптимального рівня [3, с.19].

Але весь масштаб проблеми демонструється цифрами. Починаючи від завершення льодовикової ери (приблизно 10 тис. років тому), планета втратила 1/3 усіх лісів. При цьому лише у період з 1700 по 1850 рік що десятиліття вирубувалося 19 млн. гектарів лісу (площа, що складає приблизно половину території Німеччини), а далі темпи зниження лісового покриву зменшувалися ще стрімкіше (Ritchie, 2021) [4].

Поряд із цим, незважаючи ані на масштаб піднятої проблеми, ані на зусилля суб'єктів правотворчості результатом чого виступають спроби її міжгалузевого вирішення, питання ролі охоронних засобів у забезпеченні екологічної стійкості лісів залишається наразі мало розкритим питанням вітчизняної юридичної доктрини, що, своєю чергою, визначає необхідність її більш глибокого осмислення.

Тому *метою* статті є визначення у тому числі в ретроспективному ключі особливостей співвідношення охорони та захисту прав на ліси як різновиду об'єктів нерухомого майна у системі засобів забезпечення екологічної стійкості лісових ресурсів. *Новизна* статті полягає у комплексному обґрунтуванні правової природи лісів як об’єктів нерухомого майна та у визначенні ролі охоронного та захисного інструментарію в системі засобів забезпечення екологічної стійкості лісових ресурсів. *Завдання* статті полягають у визначенні місця охоронних засобів у системі юридичних інструментів забезпечення екологічної стійкості лісів як об’єктів нерухомого майна, розкритті міжгалузевих аспектів охорони та захисту прав на ліси, а також у комплексному аналізі застосування цивільно-правових, адміністративно-правових і кримінально-правових механізмів у цій сфері.

Місце охоронних засобів в системі юридичних інструментів забезпечення екологічної стійкості лісів як різновиду об'єктів нерухомого майна

Як відомо, базовим засобом правового регулювання суспільних відносин виступає норма права [5, с.78–80]. Однак водночас відомо і те що норми права поділяються на регулятивні та охоронні. У зв'язку з цим незалежно від того, в якому ракурсі розглядається юридичне забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні чи то на базі платформи механізму правового регулювання суспільних відносин, яка визнається однією з найбільш ефективних базисів у тому числі для розгляду правового регулювання в цілому [6, с.132–134], чи то в аспекті окремих інструментів або ж юридичних конструкцій, завжди існує можливість розгляду піднятої проблеми саме в аспекті окресленої диференціації, тобто в ключі охоронних засобів впливу. Більше того, враховуючи те, що екологічна стійкість лісів може забезпечуватися нормативними положеннями різних галузей права, зокрема як публічного так і приватного. Погляд на юридичний інструментарій досягнення поставленої мети у формі стійкості дозволяє розглянути підняту проблему в тому числі в такому ракурсі тобто з точки зору дії охоронних норм і водночас у комплексному приватно-правовому та публічно-правовому ключах [7, с.165–170].

Водночас специфіка лісу як об'єкта нерухомого майна полягає, по-перше, у його формалізації посередництвом географічних ідентифікаторів, формалізованим проявом чого виступає кадастровий номер, що по суті у криптографічному вигляді містить важливу інформацію про відповідну частину земної поверхні; по-друге, переважно у родовому характері власне лісу як різновиду природних насаджень (адже саме у такому аспекті ліс перебуває у майновому обороті, незважаючи на можливість визначення конкретної кількості дерев у межах окремої ділянки, їх розташування одна відносно одної, порідний та віковий склад відповідних ресурсів. Хоча при цьому індивідуалізація відповідних об'єктів може здійснюватися, наприклад, при визначені розміру спричинених збитків); по-третє у тому, що ліс виступає своєрідним "динамічним фондом" нерухомості, адже на відміну від "земель", які, як правило, не змінюють своїх фізичних властивостей, зокрема площі (за виключенням "земельних ділянок" як ідеально-матеріальної конструкції), а також штучно створених

ISSN 1995-6134

нерухомих речей (будівель, будинків тощо), які споруджуються на досить тривалий строк експлуатації, що, як правило, не передбачає частої зміни їх конструкцій, ліси, в залежності від функціонального призначення, можуть набувати як стабільної у цьому сенсі форми, наприклад, якщо йдеться про ресурси природно-заповідного фонду, або ж навпаки являти собою динамічний елемент майнового обороту – якщо йдеться про "лісові ферми", призначені для вирощування особливих порід дерев для їх вирубок з метою використання у енергетиці чи виробництві майнових благ. При цьому особливе у цілому ставлення законодавця до деревних насаджень також можна простежити і на рівні особливих правил видалення дерев у межах населеного пункту, визначених положеннями Порядку видалення зелених насаджень у населених пунктах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2006 року № 1045 [8].

Викладене вище водночас визначає і можливий діапазон охоронних публічно-правових та приватно-правових механізмів, які застосовуються для охорони та захисту прав на ліси як об'єкт суспільних відносин. У такому разі кожна галузь права, яка містить охоронні норми, може забезпечувати окремий аспект охорони лісових ресурсів.

Окреслені вище особливості статики та динаміки лісових ресурсів, які свідчать про необхідність збереження одних частин таких ресурсів і водночас забезпечення майнового обороту інших з дотриманням визначених законом вимог, і водночас екологічна стійкість лісу як забезпечувана людиною здатність лісових екосистем України чи окремих її регіонів втримувати свої екологічні властивості під впливом зовнішнього навантаження [9, с.261] чітко показують можливість саме охоронних механізмів забезпечити необхідні обсяги динаміки лісових ресурсів й забезпечити статику визначених лісових екосистем посередництвом превентивних, компенсаційних та штрафних заходів.

З цього приводу у цілому слід відмітити, що саме регулятивні норми створюють основний джерельний фундамент досягнення екологічної стійкості у лісовому господарстві. Водночас, як зазначає І.М. Шопіна, правове регулювання передбачає не лише юридичне закріплення суспільних відносин, проте також і їх охорону [10, с.1059]. Як стверджує з цього приводу С.П. Погребняк, одним із способів підтримання обов'язковості права виступає можливість застосування державного примусу [11, с.43]. Більше того, на переконання О.А. Котенко, навіть у демократичному правовому суспільстві механізм правового регулювання функціонує без необхідності здійснення примусу, хоча при цьому можливість його застосування зберігається завжди [12, с.79]. Водночас таке "забезпечення" дотримання правил поведінки характерне не лише до нормативно-правового регулювання суспільних відносин, тобто зовнішнього (державного) регулювання [13, с.18], проте також і для саморегулювання [14, с.80].

Інакше кажучи, в аспекті викладеного існує можливість стверджувати про здійснення "охоронного впливу" права під яким слід розуміти практично усі можливі визначені нормативними положеннями та актами законодавства "реакції" права та суб'єктів правозастосування на протиправну поведінку учасників правовідносини, зокрема і тих, що складаються з приводу володіння, користування та розпорядження лісовими ресурсами, або ж потенційну реакцію на можливий прояв такої поведінки. Адже, як справедливо відмічає Н.О. Давидова, охоронна функція права покликана оберігати суб'єктивні права від інших осіб у зв'язку з чим охороною, на переконання вченої, охоплюється і дія норм, спрямованих на забезпечення нормального безперешкодного здійснення прав, визначаючи наслідки невиконання приписів закону, і захист порушених суб'єктивних прав [15, с.31–32]. Тобто у такому разі в якості охоронних засобів виступають і різного роду заборони як базові елементи охоронного інструментарію, і захист прав, і відповідальність.

І у цьому сенсі відносно охорони та захисту прав на ліси як засобів забезпечення екологічної стійкості піднімається цілий пласт проблем.

У першу чергу, цілком закономірно, що охоронний вплив спрямований переважно на забезпечення дії регулятивних норм. Тобто, інакше кажучи, відносно екологічної стійкості лісів це означає, що, зокрема захист, а також юридична відповідальність орієнтовані на забезпечення реалізації програм дій з вирішення проблеми лісорозведення, оптимізації рубок, механізмів майнового обороту лісових ресурсів та посилення контролю за збереженням лісових масивів, що у кінцевому рахунку орієнтується на припинення знеліснення території України. І у цьому сенсі охорона та захист наділені певними особливостями у досягненні відповідної мети, адже в залежності від галузевої належності запроваджуваних охоронних механізмів вони порізному визначають ліс як об'єкт захисту (в ас-

ISSN 1995-6134

пекті акцентів на різні сторони відповідного блага), переслідують різну мету, а тому передбачають застосування різних засобів для досягнення відповідної мети.

Міжгалузеві аспекти охорони та захисту прав на ліси у системі засобів забезпечення екологічної стійкості лісових ресурсів

Таким чином, основною метою правового регулювання суспільних відносин, у тому числі тих, що складаються з приводу лісових ресурсів, виступає їх упорядкування, що досягається шляхом запровадження моделі поведінки учасників відповідних суспільних відносин посередництвом норми права, а також забезпечення дотримання такої відповідними особами у тому числі під загрозою застосування суб'єктами правозастосування примусу [11, с.43]. І в цій частині регулювання лісових відносин утворюється досить складна система взаємозв'язків і співвідношення засобів правового регулювання, тобто дозволів, заборон й позитивних зобов'язувань.

В якості базових положень регулювання відповідних відносин слід розглядати норми Цивільного кодексу України, адже саме вони закладають основні моделі майнових відносин, що складаються у суспільстві [16, с.52] та їх динаміки і при цьому на загально-дозвільних засадах [17, с.181]. Тобто саме норми цивільного законодавства визначають, по-перше, що являють собою ліси як об'єкти суспільних відносин, зокрема як майнові блага, по-друге, встановлюють основні моделі майнового обороту лісів, зокрема порядок набуття, переходу та припинення прав на них, а, по-третє, встановлюють окремі механізми охорони та захисту прав на ліси. Однак при цьому, слід зважати на те, що цивільне право наділяє учасників майнових відносин дуже широкою автономією в частині здійснення правоможностей щодо володіння, користування та розпорядження лісами у той час як забезпечення екологічної стійкості вимагає "контрольованого" використання відповідних ресурсів. Однак водночас в умовах приватної власності досягти цього досить складно. Націоналізація виступає крайнім, хоча можливим заходом досягнення відповідної мети, у зв'язку з цим забезпечення екологічної стійкості лісів в умовах широкою приватної власності можливе лише шляхом активного використання заборон саме з охоронною метою, тобто для охорони публічних інтересів. Однак сьогодні приблизно 74 % лісів перебувають у державній, а 13 % – у комунальній власності [18], що інтегрує у суб'єктний склад системи майнових цивільних відносин, які складаються з приводу володіння, користування та розпорядження лісовими ресурсами, конструкт державного управління, що ґрунтується на вертикальному управлінні відповідною сферою і водночас забезпечує розвиток майнового обороту згідно з програмними завданнями, визначеними для вертикалі відповідних суб'єктів [7, с.167–169]. Інакше кажучи, здійснення державою права власності на лісові ресурси, а також набуття таких прав внаслідок створення нових лісів, відбувається у межах приватно-правових механізмів, які, однак, реалізовуються внаслідок волевиявлення відповідних суб'єктів у рамках виконання ними своїх обов'язків та повноважень як юрисдикційних суб'єктів. І це водночас відкриває ще більші можливості для використання охоронного інструментарію для досягнення мети у формі забезпечення екологічної стійкості. Іншими словами, цивільно-правові механізми використовуються відповідними суб'єктами для виконання поставлених перед ними публічно-правових завдань. Однак при цьому відповідний інструментарій спрямовується на забезпечення реалізації визначених для вертикалі відповідних органів завдань щодо створення нових лісів, а також володіння, користування та розпорядження існуючими, тобто на виконання програми лісогосподарювання, яким досягається екологічна стійкість.

Роль цивільно-правових охоронних та захисних засобів у забезпеченні екологічної стійкості лісових ресурсів

Для механізму цивільно-правового регулювання суспільних відносин, як відомо, не властиве у цілому виконання каральної функції за деякими окремими виключеннями. Тобто цивільне право виконує регулятивну функцію, що описано вище, а у межах охоронної функції, здійснює превентивний вплив на учасників майнових відносин, а також забезпечує функціонування присікальних та компенсаційних механізмів у випадку порушення суб'єктивних прав [19, с.26–33]. Однак при цьому у межах превентивного напрямку можна умовно диференціювати два вектори впливу норм цивільного права на суспільні відносини, якими виступають попереджувальний та забезпечувальний.

Попереджувальний має переважно нормативно-правовий характер, оскільки забезпечується встановленими положеннями нормативно-правових актів загальними механізмами примусу, які забезпечують дотримання учасниками

ISSN 1995-6134

відповідних правовідносин моделі останніх у випадку відходу від неї або ж забезпечення інтересів потерпілої сторони шляхом відновлення її майнової сфери у випадку порушення прав. Наприклад, у разі порушення орендарем лісової ділянки умов договору оренди шляхом незабезпечення схоронності лісових насаджень, що, своєю чергою, спричиняє зниження рівня лісистості території, негативним наслідком чого виступає ускладнення досягнення запланованих показників екологічної стійкості лісів, відповідний договір може бути розірваний [20, с.62–65; 21, с.120–123], а на орендаря покладатиметься обов'язок з відшкодування шкоди, завданої природному середовищу. У зв'язку з цим існування чіткої юридичної причинно-наслідкової моделі "небажане діяння порушника – негативний майновий наслідок для порушника" превентивно впливає на відповідну особу.

Своєю чергою забезпечувальний превентивний вплив здійснюється посередництвом механізмів, які мають нормативний характер, проте функціонують відносно конкретних учасників правовідносин у визначених законом випадках. Йдеться про кадастровий облік, державну реєстрацію речових прав на ділянки лісу, а також обтяжень таких прав, нотаріальне посвідчення правочинів щодо відповідних ділянок тощо. Усі ці процедури спрямовані на забезпечення стабільності цивільного обороту [22, с.129, 142–143], зокрема шляхом аналізу юридично важливих обставин і можливості блокування переходу прав на відповідні майнові блага за наявності відповідних підстав. Більше того, саме введення лісу у контексті конструкції "лісова ділянка" у систему об'єктів нерухомого майна, автоматично поширює на відповідні об'єкти правовий режим нерухомості для якого характерна підвищена "охоронюваність" суб'єктивних прав.

У контексті екологічної стійкості лісів окреслені механізми забезпечують юридичні та економічні умови забезпечення власності на відповідний земельний фонд задля його ефективного використання в напрямку досягнення визначеної екологічної мети.

Водночас присікальні та компенсаційні механізми, у разі якщо сам факт їх існування не спричинив превентивного впливу на відповідних суб'єктів, забезпечує присікальні та(або) компенсаційні наслідки вже у ході їх функціонування. Присікальний вплив спрямовується на припинення порушення. Наприклад, блокування техніки й затримання співробітниками державної лісової охорони осіб, які здійснюють незаконні рубки, виступає адміністративним цивільно-правовим захистом права власності держави на ліси, спрямованим на припиненням порушення в момент його вчинення. Також, наприклад, судова заборона вчинення певних дій щодо лісових ресурсів, включаючи арешти, спрямовується у тому числі на припинення можливого порушення й недопущення спричинення ним ще більших негативних наслідків.

У цілому ж усі зазначені цивільно-правові засоби спрямовані на забезпечення належної реалізації економічних моделей розвитку відносин в частині забезпечення схоронності і водночас належного використання лісових ресурсів, шляхом недопущення порушень або ж припинення останніх, тобто на забезпечення реалізації економічної частини загальної "програми" лісогосподарювання в Україні. Своєю чергою компенсаційні цивільно-правові механізми спрямовані на ліквідацію негативних майнових наслідків вчинених порушень. Йдеться, зокрема про відшкодування шкоди, завданої лісовому фонду, що, своєю чергою, негативно впливає на забезпечення досягнення мети правового регулювання лісових відносин у формі екологічної стійкості.

Своєю чергою адміністративно-правові та кримінально-правові механізми переважно виконують каральну функцію у зв'язку з чим посилюють відповідні охоронні й захисні цивільно-правові засоби, здійснюючи виховний вплив *ex ante*, а також *ex post factum* відносно порушення, тобто присікають вчинення порушення самою можливістю притягнення до відповідальності або ж здійснюють виховний вплив на особу, яка вже вчинила порушення.

Роль адміністративно-правових та кримінально-правових охоронних й захисних засобів у забезпеченні екологічної стійкості лісових ресурсів

Цей вид охоронних у широкому розумінні правових засобів виконує переважно превентивну та каральну функції й в частині, що тією чи іншою мірою стосується лісових екосистем, спрямовується переважно на забезпечення їх цілісності й охорону права власності на них, а тому й економічне збереження як умову раціонального використання задля досягнення економічної цілісності. І при цьому в аспекті еволюції правового регулювання відповідних відносин, починаючи з радянської правової системи можна чітко побачити і його пріоритети.

Наприклад, з самого моменту вступу у силу Кодексу про адміністративні правопорушення

ISSN 1995-6134

Української РСР (далі – КпАП Української РСР) його статтею 49 встановлювалось покарання за порушення права державної власності на ліси. Стаття власне і мала таку назву: *"Порушення права державної власності на ліси"*. Гіпотеза та диспозиція норми виглядали таким чином: *"Самовільна переуступка права лісокористування, а також укладення інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на ліси"* [23, ст.49].

Звісно, що порушенням права власності або реальною загрозою такого порушення може бути неналежне виконання користувачем своїх обов'язків за договором внаслідок якого у останнього виникають права володіння та користування нерухомим майном, і при цьому наслідком такого порушення може бути дострокове припинення власником відповідних договірних відносин. Однак йдеться переважно про пошкодження або реальну загрозу пошкодження речі [20, с.62–65; 21, с.120–123]. Своєю чергою у контексті статті 49 КпАП Української РСР порушення права державної власності на ліси шляхом переуступки права користування пов'язувалося, вірогідніше, не з ризиком пошкодження лісу, а з ризиком загрози втрати державою права власності на відповідний об'єкт нерухомості (що при цьому було малоймовірним у зв'язку з виключною належністю лісів державі на праві власності) або ж з ризиком руйнування ланцюга процесів управління лісовим господарством, що могло негативно вплинути на можливість досягнення конкретних цілей лісогосподарювання. Тут же не можна не простежити аналогію із забезпеченням екологічності стійкості лісів в умовах сьогодення, що вимагає чіткого планування відповідних операцій, а тому і залишення ділянок лісу у віданні держави задля забезпечення спроможності досягнення відповідних результатів. Але, вочевидь, що об'єктом захисту в окресленому випадку все ж таки виступало право власності, зокрема як юридично забезпечена можливість вилучати з речі корисні властивості у тому числі опосередковано – через "програмовану" діяльність інших осіб (суб'єктів господарювання – користувачів).

Окреслене вище також підтверджується статтею 63 КпАП Української РСР, якою встановлювалася відповідальність за "незаконне використання земель державного лісового фонду", зокрема у формі *"розкорчування, спорудження будівель, переробки деревини, влаштування складів і т. ін. без належного дозволу на використання цих ділянок"* [23, ст.63].

Примітно, що у даному випадку також у сутності йшлося про порушення "права державної власності на ліси", однак звертає на себе увагу термінологія "землі державного лісового фонду" та "ділянки". Перше є досить абстрактною категорією у той час як визначення ділянок ЛК України взагалі не містив. Та й з ідентифікацією ділянок на місцевості у 90-х роках існували реальні проблеми.

Також положеннями КпАП Української РСР встановлювалася відповідальність за порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі і вивезення деревини, заготівлі живиці (стаття 64); незаконну рубку, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка (стаття 65); знищення або пошкодження підросту в лісах (стаття 66); здійснення лісових користувач не у відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку (стаття 67); порушення правил відновлення і поліпшення лісів, використання ресурсів спілої деревини (стаття 68) та ін. [23, ст.ст. 64, 65, 67, 68].

Тобто у сутності у даному випадку йшлося про порушення різних сторін права державної власності на ліси або ж порушення такого права різним способами, а тому про різні розуміння категорії "ліс", а також про охорону різних аспектів права державної власності на ліс. Це включає і виконання службових (трудових) обов'язків, і використання лісу для заготівлі деревини, і незаконні рубки тощо.

Своєю чергою положеннями Кримінального кодексу Української РСР 1960 року встановлювалася відповідальність за умисне знищення або пошкодження лісових масивів (стаття 89), за незаконну порубку лісу (стаття 160), а також за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (стаття 199) [24, ст.ст. 89, 160, 199].

Проблема в усіх цих випадках полягала в об'єкті захисту, а саме в неструктурному, певною мірою "розмитому" і нефрагментарному розумінні такого об'єкта. Адже категорія "ліс" була занадто широкою, у зв'язку з цим "право на ліс", як об'єкт захисту не набувало чіткої форми. Більше того, відповідні норми КпАП Української РСР розміщувалися у межах глави 7 "Адміністративні порушення в галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури", а не у межах глави 6 "Адміністративні правопорушення, що посягають на власність" [23].

Відповідні положення у тій чи іншій формі

ISSN 1995-6134

зберегли чинність і сьогодні. Однак важливим є те, що, по-перше, вони не виконують компенсаційну функцію, а спрямовуються на мінімізацію можливості повторного вчинення порушник відповідного порушення, не кажучи про те, що дуже часто встановлювані грошові штрафи не покривають розміру реально завданих збитків, а, по-друге, традиційно для радянського імперативного підходу у 90-ті роки XX століття механізми правового регулювання лісових відносин орієнтувалися переважно на адміністративно-правову та кримінально-правову охорону відповідних прав, а не на захисну та компенсаційну спрямованість, властиву переважно механізмам цивільно-правового захисту суб'єктивних цивільних прав.

Сьогодні ж обидва блоки видів відповідальності, тобто приватно-правової та публічно-правової часто використовуються гармонійно у зв'язку з чим збитки, завдані державі шляхом пошкодження чи знищення лісового фонду, відшкодовуються у рамках цивільно-правових механізмів, незалежно від факту притягнення особи до кримінально-правової чи адміністративно-правової відповідальності (див.: постанову Волинського апеляційного суду від 12 грудня 2023 року у справі № 157/1353/23 [25]).

І водночас не можна оминути увагою такий вид відповідальності як дисциплінарна, яка, як зазначає К.В. Коваленко, являє собою зазнання (претерпіння) особою, винної у порушенні норм трудової дисципліни, негативних наслідків з боку уповноваженого суб'єкта, що виражається у дисциплінарних стягненнях [26, с.235], і яка, виконуючи охоронні відносно у тому числі лісових ресурсів функції (шляхом мінімізації здійснення на них негативного впливу внаслідок недбалого управління) також у цілому виступає одним із засобів забезпечення екологічної стійкості лісів, зокрема у ключі забезпечення належного рівня лісогосподарювання.

Водночас ще більше ця проблема актуалізується в аспекті положень Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень", які дозволяють державні стягнути у регресному порядку шкоду, завдану їй неналежним виконанням своїх функцій посадовими та службовими особами органів державної влади [27].

Висновки

Слід зазначити, що забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні є можливим лише за умови гармонійного використання регулятивних та охоронних засобів у широкому розумінні останніх у межах правового регулювання лісових відносин у зв'язку з чим проведене дослідження дозволяє дійти у цьому ключі декількох висновків.

1. Досягнення відповідної мети є можливим за наявності чіткої "економічної програми" тобто своєрідного "маршруту" розвитку сфери лісогосподарювання з урахуванням як інституційної, так і операційної її складових. Це вимагає встановлення чітких планів стосовно здійснення державою права власності на ліси та "юридичних маршрутів" досягнення відповідних цілей, що передбачає, по-перше, визначення чітких цілевказівок й чекпоінтів для оцінки ефективності виконання відповідних "маршрутів", а, по-друге, визначення чітких юридичних алгоритмів дій задля досягнення відповідних економічних та екологічних показників.

2. Охоронні засоби при цьому відіграють важливу у досягненні відповідної мети роль. По-перше, включення лісів у систему об'єктів нерухомого майна поширює на них правовий режим підвищеної охорони прав, що досягається посередництвом у тому числі додаткових процедур в межах механізмів набуття та переходу прав на відповідні ресурси. По-друге, цивільно-правовими положеннями забезпечено функціонування механізмів, які з одного боку визначають операційний блок засобів для досягнення відповідних економічних цілей, а з іншого – забезпечують дотримання відповідних економічних моделей розвитку правовідносин та компенсації завданої шляхом пошкодження або знищення лісових ресурсів шкоди. Своєю чергою адміністративно- та кримінально-правові засоби посилюють відповідну превентивну функцію приватно-правового регулювання відповідних відносин і у цілому значно посилюють виконання відповідної економічної програми лісогосподарювання шляхом зменшення кількості протиправних дій у сфері лісового господарства.

3. Внутрішня інституційна дисципліна вертикалі органів державної влади та місцевого самоврядування а також організацій, що забезпечують управління лісовим господарством, тобто здійснюють правоможності володіння, користування та розпорядження лісовим ресурсами забезпечується з одного боку інститутом дисциплінарної відповідальності, а з іншого – можливістю притягнення посадових та службових осіб відповідних суб'єктів до майнової відповідальності за неналежне виконання своїх обов'язків.

У зв'язку з цим у цілому в умовах сучасних

ISSN 1995-6134

глобальних викликів проблема полягає в необхідності чіткого формування відповідної "економічної програми", постановці чітких завдань перед суб'єктами у сфері лісогосподарювання й оптимізації відповідного охоронного інструментарію, як ефективного засобу забезпечення виконання такої програми у контексті системи конкретних майнових відносин, що складаються з приводу лісових ресурсів.

Конфлікт інтересів

Результати дослідження є незалежними; будь-який потенційний конфлікт інтересів відсутній.

Вираз вдячності

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Волинського національного університету імені Лесі Українки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99 (із змінами). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12
2. 9 deforestation facts to know in 2024 (plus solutions). *Forest Stewardship Council*. https://fsc.org/en/blog/deforestation-facts (access date: 17.10.2025).
3. Ринок деревини та лісоматеріалів України: як працює та що стримує розвиток? / Яворський П. та ін. Київ: KSE Institute, 2021. 170 с. https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/12/KSE_Rinok_derevini_ta_lisomaterialiv.pdf (дата звернення: 17.10.2025).
4. Ritchie H. Deforestation and Forest Loss. *Our World in Data*. https://ourworldindata.org/deforestation (access date: 17.07.2025).
5. Петришин О. В. Право як соціальне явище: особливості юридичного підходу. *Проблеми філософії права*. 2006–2007. Т. IV–V. С. 73–83. https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/6fce4913-8d1f-4fac-9346-5c02ccbf1c19/content
6. Погребняк В. Я. Виникнення, перехід та припинення суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Алерта, 2020. 640 с.
7. Спєсівцев Д. С., Старчук О. В. Взаємозв'язок публічно-правового та приватно-правового регулювання лісових відносин у межах механізму забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 3. С. 164–171. https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.3.29
8. Порядок видалення зелених насаджень у населених пунктах: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 року № 1045. *Офіційний вісник України*. 2006. № 31. Ст. 2215 (зі змінами). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2006-%D0%BF
9. Гордійчук М. А. Поняття законодавчого забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні. *Юридичний вісник*. 2024. № 1. С. 256–264. https://doi.org/10.32782/yuv.v1.2024.28
10. Шопіна І. М. Щодо концептуальних підходів до визначення поняття правового регулювання. *Форум права*. 2011. № 2. С. 1055–1061. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_173 (дата звернення: 21.10.2025).
11. Погребняк С. Про засоби забезпечення обов'язковості права. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 2 (53). С. 36–46. https://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprnu-2-2008r
12. Котенко О. А. Правове регулювання та правовий вплив: теоретичні аспекти. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 76–80. https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/42/1-2012-pdf
13. Сібільов М. Базові моделі регулювання договірних відносин за новим Цивільним кодексом України. *Українське комерційне право*. 2003. № 4. С. 17–20.
14. Кочин В. В. Поняття та характеристика механізму саморегулювання підприємницьких відносин. *Приватне право і підприємництво*. 2015. Вип. 14. С. 77–81. https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/640/Кочин_ППП_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
15. Давидова Н. О. "Регулювання", "охорона", "захист": співвідношення понять на прикладі особистих немайнових відносин. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2007. № 6 (68). С. 29–35.
16. Кузнєцова Н. С., Кохановська О. В. Сучасне приватне право України: вектори європейського розвитку. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 49–55.
17. Васильєв В. В. Порядок саморегулювання майнових відносин: проблемні аспекти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 4. С. 178–182. https://doi.org/10.32850/sulj.2020.4.30
18. Публічний звіт Голови Державного агентства лісових ресурсів України за 2024 рік. Державне агентство лісових ресурсів України. https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/uploaded-files/%20звіт%20за%202024%20рік.pdf (access date: 17.10.2025).

19. Спєсівцев Д. С., Демчук А. М. "Охорона" і "захист" суб'єктивних цивільних прав: проблеми співвідношення понять. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). № 3. С. 25–32.
20. Спєсівцев Д. С. Захист речових прав на нерухоме майно зобов'язально-правовими способами (на прикладі конструкції правовідносин найму (оренди)). *Історико-правовий часопис*. 2021. № 1 (16). С. 60–66. https://doi.org/10.32782/2409-4544/2021-1/8
21. Спєсівцев Д. С. Проблеми використання зобов'язально-правових способів захисту права власності на нерухоме майно (на прикладі розірвання договору оренди). *Шляхи розвитку правової науки в умовах сьогодення*: матеріали XI міжнар. наук-практ. конф. (м. Київ, 22-23 трав. 2021 р.). Київ: Держ. ун-т інфраструктури та технологій, 2021. С. 120–124. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21680/1/Spiesivtsev_zabovyaz-prav_spos.pdf
22. Спєсівцев Д. С. Юридичні факти у механізмах виникнення, переходу та припинення речових прав на нерухомість в Україні: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2017. 225 с.
23. Кодекс про адміністративні правопорушення Української РСР: Закон Української РСР від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР.* 1984. Додаток № 51. Ст. 1122. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/80731-10/ed19961001?lang=uk
24. Кримінальний кодекс Української РСР / затверджений Законом Української РСР від 28.12.1960. *Відомості Верховної Ради Української РСР.* 1961. № 2. Ст. 14. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05/ed19960712
25. Постанова Волинського апеляційного суду від 12.12.2023 р., судова справа № 157/1353/23. http://reyestr.court.gov.ua/Review/115622647 (дата звернення: 27.10.2025).
26. Коваленко К. В. Загальна та спеціальна дисциплінарна відповідальність. *Форум права*. 2008. №. 2. С. 231–236. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2008_2_31 (дата звернення: 21.10.2025).
27. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012 № 4901-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 17. Ст. 158 (із змінами). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17

REFERENCES

1. Lisovyi kodeks Ukrainy [Forest Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy (21.01.1994 No. 3852-8). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny,* 1994, (17), 99. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12 (in Ukr.).
2. 9 deforestation facts to know in 2024 (plus solutions). *Forest Stewardship Council*. https://fsc.org/en/blog/deforestation-facts (in Eng.).
3. Yavorskyi, P., Pavytska, Y., Kukhta, P. & Lytvynova, V. (2021). Rynok derevyny ta lisomaterialiv Ukrainy: yak pratsiuie ta shcho strymuie rozvytok? [The market and forest products market in Ukraine: how does it work and what is holding back its development?]. Kyiv: KSE Institute. https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/12/KSE_Rinok_derevini_ta_lisomaterialiv.pdf (in Ukr.).
4. Ritchie, H. (2021). Deforestation and Forest Loss. *Our World in Data*. URL: https://ourworldindata.org/deforestation
5. Petryshyn, O. V. (2006–2007). Pravo yak sotsialne yavyshche: osoblyvosti yurydychnoho pidkhodu [Law as a social phenomenon: features of the legal approach]. *Problemy filosofii prava,* (IV–V), 73–83. https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/6fce4913-8d1f-4fac-9346-5c02ccbf1c19/content (in Ukr.).
6. Pohrebniak, V. Ia. (2020). *Vynyknennia, perekhid ta prypynennia subiektyvnykh tsyvilnykh prav: problemy teorii ta praktyky* [Emergence, Transfer and Termination of Subjective Civil Rights: problems of Theory and Prctice]. Kyiv: Alerta (in Ukr.).
7. Spiesivtsev, D. S. & Starchuk, O. V. (2025). Vzaiemozviazok publichno-pravovoho ta pryvatno-pravovoho rehuliuvannia lisovykh vidnosyn u mezhakh mekhanizmu zabezpechennia ekolohichnoi stiikosti lisiv v Ukraini [The interconnection between public and private law regulation of forest relations within the mechanism for ensuring the ecological sustainability of forests in Ukraine]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava,* (3), 164–171. https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.3.29 (in Ukr.).
8. Poriadok vydalennia zelenykh nasadzhen u naselenykh punktakh [Procedure for removing green spaces in populated areas]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (01.08.2006 No. 1045). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2006-%D0%BF (in Ukr.).
9. Hordiichuk, M. A. (2024). Poniattia zakonodavchoho zabezpechennia ekolohichnoi stiikosti lisiv v Ukraini [The concept of legislative ensuring of forest`s ecological sustainability in Ukraine]. *Yurydychnyi visnyk,* (1), 256–264. https://doi.org/10.32782/yuv.v1.2024.28 (in Ukr.).
10. Shopina, I. M. (2011). Shchodo kontseptualnykh pidkhodiv do vyznachennia poniattia pravovoho re-

huliuvannia [About conceptual approaches to the definition of legal regulation]. *Forum prava,* (2), 1055–1061. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_173 (in Ukr.).
11. Pohrebniak, S. (2008). Pro zasoby zabezpechennia oboviazkovosti prava [On means of ensuring the enforceability of law]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy, 2*(53), 36–46. https://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprnu-2-2008r (in Ukr.).
12. Kotenko, O. A. (2012). Pravove rehuliuvannia ta pravovyi vplyv: teoretychni aspekty [Legal regulation and legal influence: theoretical aspects]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava,* (1), 76–80. https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/42/1-2012-pdf (in Ukr.).
13. Sibilov, M. (2003). Bazovi modeli rehuliuvannia dohovirnykh vidnosyn za novym Tsyvilnym kodeksom Ukrainy [Basic models for regulating contractual relations under the new Civil Code of Ukraine]. *Ukrainske komertsiine pravo,* (4), 17–20 (in Ukr.).
14. Kochyn, V. V. (2015). Poniattia ta kharakterystyka mekhanizmu samorehuliuvannia pidpryiemnytskykh vidnosyn [Concept and characteristics of the mechanism of self-regulation of business relations]. *Pryvatne pravo i pidpryiemnytstvo,* (14), 77–81. https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/640/Кочин_ППП_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y (in Ukr.).
15. Davydova, N. O. (2007). "Rehuliuvannia", "okhorona", "zakhyst": spivvidnoshennia poniat na prykladi osobystykh nemainovykh vidnosyn ["Regulation," "protection," "defense": the relationship between concepts using the example of personal non-property relations]. *Biuleten Ministerstva yustytsii Ukrainy, 6*(68), 29–35 (in Ukr.).
16. Kuznietsova, N. S. & Kokhanovska, O. V. (2016). Suchasne pryvatne pravo Ukrainy: vektory yevropeiskoho rozvytku [Contemporary private law in Ukraine: vectors of European development]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, 3*(86), 49–55. https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/JNALSV_49-55.pdf (in Ukr.).
17. Vasyliev, V. V. (2020). Poriadok samorehuliuvannia mainovykh vidnosyn: problemni aspekty [The order of self-regulation of property relationships: the problem aspects]. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys,* (4), 178–182. https://doi.org/10.32850/sulj.2020.4.30 (in Ukr.).
18. Publichnyi zvit Holovy Derzhavnoho ahentstva lisovykh resursiv Ukrainy za 2024 rik [Public report of the Head of the State Forest Resources Agency of Ukraine for 2024]. *Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy.* https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/uploaded-files/%20звіт%20за%202024%20рік.pdf (in Ukr.).
19. Spiesivtsev, D. S. & Demchuk, A. M. (2023). "Okhorona" i "zakhyst" subiektyvnykh tsyvilnykh prav: problemy spivvidnoshennia poniat ["Safety" and "protection" of subjective civil rights: problems of concepts correlation]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: yurydychni nauky, 34*(73), issue 3, 25–32. https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/05 (in Ukr.).
20. Spiesivtsev, D. S. (2021). Zakhyst rechovykh prav na nerukhome maino zoboviazalno-pravovymy sposobamy (na prykladi konstruktsii pravovidnosyn naimu (orendy)) [Protection of corporeal right to immovable property in obligationary way (on the example of rental relationships)]. *Istoryko-pravovyi chasopys, 1*(16), 60–66 https://doi.org/10.32782/2409-4544/2021-1/8 (in Ukr.).
21. Spiesivtsev, D. S. (2021, 22–23 travnia). Problemy vykorystannia zoboviazalno-pravovykh sposobiv zakhystu prava vlasnosti na nerukhome maino (na prykladi rozirvannia dohovoru orendy). In: *Shliakhy rozvytku pravovoi nauky v umovakh sohodennia:* International conference. Kyiv: Derzhavnyi universytet infrastruktury ta tekhnolohii. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21680/1/Spiesivtsev_zabovyaz-prav_spos.pdf (in Ukr.).
22. Spiesivtsev, D. S. (2017). *Yurydychni fakty u mekhanizmakh vynyknennia, perekhodu ta prypynennia rechovykh prav na nerukhomist v Ukraini* [Legal facts in mechanisms of emergence, transfer and termination of real rights on immovable things in Ukraine] (Candidate's thesis, Kharkiv) (in Ukr.).
23. Kodeks pro administratyvni pravoporushennia Ukrainskoi RSR [Code of Administrative Offenses of the Ukrainian SSR]. Zakon Ukrainskoi RSR (07.12.1984 No. 8073-10). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/80731-10/ed19961001?lang=uk (in Ukr.).
24. Kryminalnyi kodeks Ukrainskoi RSR [Criminal Code of the Ukrainian SSR]. Zakon Ukrainskoi RSR (28.12.1960). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayinskoyi RSR.* 1961. (2), 14. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05/ed19960712 (in Ukr.).
25. Postanova Volynskoho apeliatsiinoho sudu vid 12.12.2023 r., sudova sprava № 157/1353/23 [Judgment of the Volyn Court of Appeal (December 12, 2023, case No. 157/1353/23]. http://reyestr.court.gov.ua/Review/115622647 (in Ukr.).
26. Kovalenko, K. V. (2008). Zahalna ta spetsialna dystsyplinarna vidpovidalnist [General and a special dis-

ciplinary responsibility]. *Forum prava,* (2), 231–236. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2008_2_31 (in Ukr.).
27. Pro harantii derzhavy shchodo vykonannia sudovykh rishen [On State Guarantees of the Enforcement of Judgments]. Zakon Ukrainy (05.06.2012 No. 4901-VI). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17 (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
Форум права: 84 pp. 135–146 (4).

Related identifiers:
10.5281/zenodo.17347774

http://forumprava.pp.ua/files/135-146-2025-4-FP-Spiesivtsev_18.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2025_4_18.pdf

License (for files):
Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 14.11.2025
Accepted: 02.12.2025
Published: 08.12.2025
Available online: 08.12.2025

Cite as:

Спєсівцев, Д. С. (2025). Охорона та захист прав на ліси як різновид об'єктів нерухомого майна у системі засобів забезпечення екологічної стійкості лісових ресурсів. *Форум Права, 84*(4), 135-146. http://doi.org/10.5281/zenodo.17347774

Spiesivtsev, D. S. (2025). Okhorona ta zakhyst prav na lisy yak riznovyd obyektiv nerukhomoho mayna u systemi zasobiv zabezpechennya ekolohichnoyi stiykosti lisovykh resursiv [Protection and Defense of Rights to Forests as a Type of Immovable Property in the System of Measures to Ensure the Environmental Sustainability of Forest Resources]. *Forum Prava, 84*(4), 135–146. http://doi.org/10.5281/zenodo.17347774

Форум права Форум права Форум права